

Euroopan parlamentin
Vihreät | Euroopan vapaa allianssi

Food first

Kestävä maatalous voi ruokkia entistä enemmän ihmisiä, mutta ei kasvavaa autoliikennettä

Maatalouspolttoaineisiin liittyvä euforia uhkaa maailmanlaajuisia elintarviketurvaa

Yhä suurempi osa maatalouden investoinneista ja peltoalasta käytetään polttoaineiden valmistukseen. Tämä vaarantaa maailmanlaajuisen elintarviketurvan. Viljakasveista, öljysiemenistä ja sokeriruo'osta valmistettuihin maatalouspolttoaineisiin – joita virheellisesti kutsutaan biopolttoaineiksi – nimittäin usein liittyy luonnonvarojen riistokäyttöä. Sademetsiä raivataan palmuöljyplantaasien laajentamiseksi, voimaperäiseen soijantuotantoon tarvitaan aiempaa enemmän pohjavettä ja myös torjunta-aineiden ja lannoitteiden käyttö kasvaa. Tämän vuoksi maatalousteollisuuden polttoainetuotannon ympäristö- ja energiatase on suurelta osin negatiivinen. Maatalouspolttoaineita koskevat nykyiset investoinnit ja poliittiset lähtökohdat suosivat suurikokoisia monokulttuureja, vahvistavat monikansallisten yritysten markkinavoimaa ja asettavat hajautetut paikalliset ratkaisut epäedulliseen asemaan. Koko maailmassa miljoonat maaseutualueilla asuvat ihmiset ovat vaarassa joutua lähtemään maastaan ja siten menettämään tulonsa ja elämisen perustan.

Kyseenalainen keino ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi

Maatalouspolttoaineiden odotetaan tuovan ratkaisun ilmastonmuutoksesta selviytymiseksi. Hiilidioksidi ei kuitenkaan ole ainoa ongelma. Viherkasvit tosin vähentävät hiilidioksidia, mutta maissin, viljakasvien, sokeriruo'on ja palmuöljyn viljelyn tehostaminen ei välttämättä vaikuta ilmastoon myönteisesti. Toistaiseksi on jätetty huomiotta se, että typpilannoitteiden kasvava käyttö johtaa valtaviin typpimonoksidin (N₂O, ilokaasu) päästöihin. Typpimonoksidi on ilmaston kannalta paljon hiilidioksidia haitallisempi.

Lisäksi maatalousteollisuuden viljelymenetelmät perustuvat suureen öljyn kulutukseen. Positiivisia energia- ja ilmastotaseita ennustavissa malleissa sivuutetaan tärkeitä tekijöitä kuten raaka-ainekuljetusten lisääntyminen sekä satotappiot, joita ilmastonmuutos aiheuttaa kuivuuden, tulvien, maaperän eroosion ja vähenevän biologisen monimuotoisuuden kautta. Muuttuneiden ilmasto-olosuhteiden seurauksena syntyy uusia sairauksia, jotka myös uhkaavat elintarviketurvaa.

Herkkien ekosysteemien vaarantuminen

Maatalouspolttoaineiden voimakas kysyntä teollisuusmaissa vahvistaa sademetsissä ja muissa herkissä ekosysteemeissä laajenevien palmuöljyplantaasien ja soijamonokulttuurien nopeaa kasvua. Malesiassa on jo raivattu suuria viidakkoalueita palmuöljyplantaaseja varten. Brasiliassa

kaadetaan trooppisia metsiä ja raivataan savanneja pelloiksi, jotta voidaan viljellä raakoja kasviaineita eläinrehujen ja polttoaineen vientiä varten. Nykyään maa korvaa 40 % omasta öljynkulutuksestaan etanolilla ja maatalousdieselöljyllä, joiden tuotantoon tarvitaan suunnilleen Ison-Britannian ja Benelux-maiden kokoinen alue. Nyt suunnitellaan Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan suuntautuvaa polttoaineiden vientiä, jonka volyymin vuoksi on lisäksi kaadettava ja kuivattava 200 miljoonaa hehtaaria sademetsä- ja suoalueita. 80 % maan tähänastisista kasvihuonekaasupäästöistä on tämäntyyppisten raivaus- ja muutostoimenpiteiden aiheuttamia. Lisäksi maatalouspolttoaineiden voimakas kysyntä on aiheuttanut sen, että pohjaveden korkeus laskee monilla alueilla nopeasti.

Maailmanlaajuisen elintarviketurvan vaarantuminen

Maatalouspolttoainealan saama yksityinen ja julkinen tuki johtaa kiristyvään kilpailuun maa-alueista ja resursseista. Ensisijaisesti tästä kärsivät köyhimmät ihmiset ja alueet. Viljan hinta on kaksinkertaistunut vuodessa, ja viljavarastot ovat pienimmillään 40 vuoteen. Ilmastosta johtuvat satotappiot ja edelleen kasvava lihankulutus teollisuusmaissa ja nopean talouskasvun maissa (erityisesti Kiinassa ja Intiassa) vahvistavat tätä suuntausta. Jos EU, Yhdysvallat ja Brasilia korvaavat tulevaisuudessa yhä suuremman osan öljystä maatalouspolttoaineilla sen sijaan että vähentäisivät omaa polttoainekulutustaan tuntuvasti, muutaman vuoden kuluttua joillakin varakkailla mailla on vielä varaa kuluttaa runsaasti polttoaineita ja elintarvikkeita, mutta useimmilla köyhillä mailla ei ole tarpeeksi ruokaa. Kiina on jo keskeyttänyt uudet kansalliset maatalouspolttoainehankkeet ehkäistäkseen elintarvikkeiden niukkuuden.

Kyseenalaiset tulevaisuusskenaariot

Nykyään valmistettujen maatalouspolttoaineiden odottamattoman huonojen ympäristö- ja energiataseiden vuoksi niiden kannattajien odotukset kohdistuvat nyt energiakasvien tuleviin sukupolviin, joilla on määrä ratkaista ilmasto-ongelmat: nopeasti kasvavien puiden, Miscanthus-heinän ja muiden biomassalajien odotetaan tulevaisuudessa muuntavan selluloosaa sokeriksi ja etanoliksi. Lisäksi suunnitellaan geeniteknologian avulla muutettujen entsyymien ja geneettisesti muunnettujen siementen ja kasvien käyttöönottoa. Koska useimmat näistä energiakasveista kuitenkin ovat monivuotisia ja nopeasti leviäviä, seurauksena voi olla luonnossa esiintyvien lajien epäpuhtauksia ja syrjäytymistä. On siis mahdollista, että tulevien polttoainesukupolvien parempien energiataseiden mukana tulee uusia ympäristöön ja yhteiskuntaan kohdistuvia negatiivisia vaikutuksia. Polttoaineiden ennakoitujen toisen ja kolmannen sukupolven vaikutuksia ei ole vielä arvioitu.

Nykyiset kulutusmallit tarkastelussa

EU:n alueella ei ole liikaa maata eikä elintarvikkeita varsinkaan siinä tapauksessa, että maata viljellään kestäväällä tavalla. EU on nettomääräisesti maailman suurin rehujen ja elintarvikkeiden tuoja. Ilman maatalouspolttoaineiden tuontiakin elintarviketalous käyttää miljoonia hehtaareita peltoalaa unionin ulkopuolisissa maissa, erityisesti kehitysmaissa. Valtavat määrät pohjavettä ja öljyä kulutetaan rehuntuotantoon, joka palvelee EU:n kansalaisten nykyistä lihankulutusta. Tämän vuoksi EU:n on parannettava huomattavasti elintarvikehuoltonsa tehokkuutta, jotta kulutustottumuksiemme sosiaalisia ja ekologisia vaikutuksia kehitysmaihin voidaan vähentää ja ilmastonmuutosta hidastaa. Energian ja kaloreiden kulutusta on vähennettävä alueellisen, energiaa säästävän tuotannon ja markkinoinnin avulla. Lisäksi on tuettava entistä voimakkaammin uusiutuvia energialähteitä (aurinkoenergia, maalämpö, biokaasu, tuulivoima) hajautetusti paikallisella tasolla. Biomassan käyttö energiantuotantoon on mielekäästä vain, jos vilja- ja öljykasvien sijaan hyödynnetään varsinkin orgaanisia jätteitä nykyistä paremmin ja jos niitä käytetään sähkön ja lämmön yhteistuotantojärjestelmissä.

Julkisen tuen kytkeminen kestävyttä koskeviin kriteereihin

Biomassa ja biokaasu voivat osaltaan edistää energiatehokkuutta ja ilmastomuutoksen hidastumista. Ne voivat olla osa kestävästä elintarvike- ja energiahuoltojärjestelmää, jos elintarviketurva on asetettu etusijalle ja biologista monimuotoisuutta käytetään hyväksi kestäväällä tavalla. Tämä on kuitenkin mahdollista vain silloin, kun julkinen tuki energiakasveille kytketään kestäviin viljelyjärjestelmiin ja integroituu energiankäyttöön. Öljynkulutusta voidaan vähentää varsinkin elintarviketaloudessa, jos energiakasvien viljelystä maksettavien palkkioiden asemesta tuetaan johdonmukaisesti paikallisia ja alueellisia elintarvikehuoltojärjestelmiä ja energiansäästöä.

Maailmanlaajuisten elintarvike- ja energiatasa-arvon edistäminen

Maailman väkiluku kasvaa. Jos maapallon asukkaiden ravinnonsaanti halutaan varmistaa pitkällä aikavälillä, peltomaat on suunnattava nykyistä paremmin elintarvike-, rehu- tai energiahuollon tarpeisiin. Rikkaiden maiden ja kuluttajien lihankulutus on nykyään niin suurta, että kestävä elintarvikehuollon ohella on mahdotonta tuottaa energiaa uusiutuvista raaka-aineista. Yhden lihakalorin tuottamiseksi tarvitaan jopa kymmenen rehukaloria. Tuontirehuihin perustuva teollinen karjatalous ei ainoastaan saa tukea miljardeja euroja vaan on myös yksi suurimmista metaanin kaltaisten kasvihuonekaasujen päästöjen aiheuttajista. Energiakasvien viljely pahentaa ympäristöä vahingoittavaa maan ja energian käyttöä entisestään. Tämän vuoksi EU:n on maatalouspolitiikkansa tulevien uudistusten yhteydessä pyrittävä oikeudenmukaisempaan elintarvike- ja energiaressurssien jakautumiseen maailmanlaajuisesti.

Elintarvike- ja energiakonfliktien ehkäiseminen

Resurssien oikeudenmukaiseen jakautumiseen maapallon pohjoisten ja eteläisten alueiden välillä voidaan päästä ainoastaan toteuttamalla tuntuvia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat elintarvikkeiden ja energian tuhlaukseen teollisuusmaissa. Siten voidaan ehkäistä elintarvikkeisiin, veteen ja energiaan liittyviä konflikteja. Pohjois-Amerikan ja Euroopan asukkaat – 19 % koko maailman väestöstä – kuluttavat 65 % käytettävissä olevasta öljystä ja 40 % käytettävissä olevista elintarvikkeista. Öljy- ja vesivarat hupenevat. Kun elintarvike- ja energia-alat keskittyvät muutaman markkinoita hallitsevan konsernin käsiin, esiin nousee pelko siitä, että kansallisilla hallituksilla ei pian ole enää paljoakaan vaikutusvaltaa elintarvike- ja energiahuoltoon. Siksi on luotava paremmat lähtökohdat hajautetuille elintarvike- ja energiahuoltoverkostoille. On olemassa paljon hyviä esimerkkejä ja kokemuksia elintarvikkeiden ja uusiutuvan energian tuotannon hyvin toimivista alueellisista järjestelmistä sekä Euroopassa että Euroopan ulkopuolella. Tällaisia tulevaisuuteen suuntautuvia käytännön toimintamalleja on edelleen tuettava maaseudun kehittämissuunnitelmien avulla.

Sertifiointi ja markkinoillepääsy vaatimukset täyttävälle toimijoille

Sertifiointi ei ole mikään ihmelääke. Luotettavat tarkastus- ja valvontajärjestelmät edellyttävät tarkoitukseen soveltuvaa yksityistä ja valtiollista toimintaympäristöä. Euroopan komission olisikin tämän vuoksi arvioitava vaikutuksia yksityiskohtaisesti ennen kuin se vahvistaa lakisääteisen velvollisuuden sekoittaa fossiilisiin polttoaineisiin maatalouspolttoaineita. On tutkittava mahdollisia vaikutuksia koko maailman elintarviketurvaan ja ympäristöön käyttäen arvioita EU:n alueella tai viejämaissa valmistettujen polttoaineiden määristä. Erityisesti kehitysmaista ja herkistä ekosysteemeistä lähtöisin olevien tuontituotteiden valmistusta koskevat edellytykset on tutkittava perinpohjaisesti.

Tuontia varten on luotava *säännökset, jotka koskevat markkinoillepääsyä vaatimukset täyttävillä toimijoille*. Kestävyyttä koskevien kriteerien täyttymisestä tulee siten Euroopan markkinoille pääsyn edellytys, ja sen avulla voidaan torjua ekologista ja sosiaalista polkumyyntiä. Markkinoiden sääntelemistä varten käytettävissä on oltava tuontia koskevia mieltymyksiä ja kestävyysvaatimusten täyttymättä jäädessä sovellettavia taloudellisia velvoitteita. Veronhuojennukset, suorat tuet ja kehittämishankkeiden rahoitus on kytkettävä kestävyyttä koskeviin kriteereihin.